

Foto's genomen door Geert Lageveen en Leopold Witte tijdens hun verblijf in Kamp Holland. Boven: Witte in de Hercules naar Kandahar; Kamp Holland; Lageveen op de pantserhouwitsers. Onder: Lageveen met nomaden; de markt buiten de poort; Lageveen en sergeant Dennis.

[weblog] Theatermakers Geert Lageveen en Leopold Witte in Uruzgan

Twée Klebus tussen de

De vaste schrijvers van theatergroep Orkater, **Geert Lageveen** en **Leopold Witte**, vertrokken twee weken geleden naar de Nederlandse troepen in Afghanistan. Ze deden er onderzoek voor hun stuk *Kamp Holland*, dat dit najaar in première zal gaan. En ze hielden een weblog bij voor *de Volkskrant*. 'Soms krijgen we even het gevoel dat we een taak hebben hier. We zijn een wandelende debriefing.'

29 april 2008, Eindhoven

Daar lopen we dan in onze kaki-kleurige burgerkleding: Twee Klebus tussen de militairen. In het leger wordt alles afgekort. De vijand heet OMF (Opposing Military Forces), een bembom heet IED (Improvised Explosive Device) en Klebus, dat zijn wij: kleffe burgers.

We gaan met een stuk of zestig militairen aan boord van een enorme Boeing met Duitse stewardessen om naar de Perzische Golf te vliegen. We landen op een vliegstrip ergens in de woestijn. Daar krijgen we een scherfvest om en een helm op. We maken praatjes met onze nieuwe vrienden en roken een sigaret, terwijl we al jaren gestopt zijn. Dan lopen we in twaalfen naast elkaar het ruim van de Hercules binnen en laten we maar meteen opbichten dat dat een enorme kick geeft. Na drie uur landen we in Kandahar.

30 april, Kandahar

We kunnen niet mee op de vlucht naar Kamp Holland. Er is niet echt een duidelijk reden voor, maar we schikken ons; natuurlijk. Bovendien is het ook de moeite waard om deze enorme basis in Kanda-

har te bekijken. En te wennen aan de warmte, want buiten de aircotent is het 's ochtends al boven de dertig graden. Verderop zien we soldaten ijzerenheing liggen zombaden. Kleurenschema bijwerken, zoals ze dat in het leger noemen.

1 mei, Uruzgan

In Kamp Holland voelen we meteen een andere sfeer dan in Kandahar. Iedereen lijkt waakzamer. We krijgen een stapelbed toegewezen in een gepantserde container. We krijgen een rondleiding over het kamp en zien vlak achter de buitenste ring de eerste quala's van Tarrin Kowt liggen. We maken een grapje over probleemwijken en bedenken hoe het zal voelen om daar rond te lopen.

3 mei

We gaan op bezoek bij de jongens die het grootste kanon van de missie bedienen: de pantserhouwitsers. Ze zitten met zijn negenen in een eigen tent, die eruitziet als een jeugdhoek. Ze herkennen Leopold meteen van de televisie. Geert kennen ze van gezicht, maar waarvan weten ze niet. Het voordeel is wel

dat er meteen een soort vrotrouwheid ontstaat.

De laatste tijd hebben ze vooral lichtkogels afgevuurd. Van 40 kilometer afstand kunnen ze met zo'n kogel een hele vallei 80 seconden verlichten, zodat hun collega's in het veld observaties kunnen doen. Een vuurtje geven, noemen ze dat. Een blonde jongen wil wel met echte munitie aan de gang. Van de korporaal hoeft het niet. Je weet niet wat je allemaal raakt. Er ontstaat een korte discussie over *collateral damage*. De houwitser is op 40 kilometer 200 meter nauwkeurig.

We nemen plaats in de pantserhouwitser. Het monster begint te grommen en te trillen en scheurt ervandoor. We moeten ons heel goed vasthouden. We halen nu een maximum snelheid van 76 kilometer. Lachend en met de gezichten geel van het stof stappen we later af. Het heeft iets ontroerends hoe trots die jongens zijn op hun machine. Ze noemen haar Het Stuk. Als we opgewonden weglopen, realiseren we ons opeens dat we ooit op een pacifistische partij hebben gestemd.

4 mei

Buiten de poort is er elke zondag een bazaar. Met een tas van de Albert Heijn waarop reclame wordt gemaakt voor de hamsterwelen lopen we strijdvaardig de markt op. Op de stoffige kiezelstenen liggen stoffige kleden met daarop stoffige souvenirs. Boerka's, kasjmieren sjaals, pakols (traditionele hoed), shalwar kameez (groot hemd met bijpassende broek). Maar we zien ook aanstekers met een lichtje erin. We kijken erin en zien een portret van Osama Bin Laden. In het donker kun je hem projecteren op de muur. Ze hebben ook Saddam Hussein met een mitrailleur.

Wat ons opvalt vandaag is dat we

meer contact krijgen met de militairen, tijdens het slenteren op de markt. We horen steeds meer verhalen en dringen door in het specifieke taalgebruik van de alles afkortende militair. Soms krijgen we even het gevoel dat we een taak hebben hier. We zijn een wandelende debriefing. Ze gebruiken ons om hun verhaal te doen. We zijn geen journalisten, dus hoeven we niet op hun woorden te letten. We horen zoveel dat het ons in de war brengt.

Op de markt doen we inkopen voor de voorstelling: voor zo'n 150 dollar elf boerka's, zestien pakols, vier shalwar kameez, en nog wat kasjmieren sjaals. De militairen noemen ons Jut en Jul. We zijn genaaid, volgens hen, allemaal tweedehands spul. De kogelgaten zitten er nog in.

5 mei

We spreken Bert, de genezerik (hospik). Een bedachtzame, wat oudere man met enorme handen. Hij wordt de GVR (Grote Vriendelijke Reus) genoemd. Hij legt ons de werking van de *cat* uit: een touwruet uit het Israëlische leger, waarmee je een arm of been kunt knevelen. Hij heeft de afgelopen tijd op die manier al veel ledematen gered. Hij beschrijft hoe een voertuig achter hem op een IED knalde en hij aan het werk moest.

De GVR zegt dat hij dit verhaal al heel vaak heeft verteld en dat het steeds korter wordt. De eerste keer duurde uren. Nu nog vijf minuten. Zo verwerkt hij het. Hij wijst op het kippenvol op zijn arm. Hij vindt de Taliban een laffe bende. Stelletje plakbaarden. Nooit durven ze tevoorschijn te komen. Alleen die klote IED's. We zien de GVR steeds bozer worden. Van binnen.

8 mei

We hebben het er vaak over gehad. Wel of niet de poort uitgaan. In Ne-

derland besloten we van niet. Zeker na de IED's van de afgelopen weken. We hebben onze families verzekerd dat we niet naar buiten zullen gaan.

Maar hoe langer je in Kamp Holland bent, hoe meer het gaat lijken op een openluchtgevangenis. Je gaat verlangen naar een uitbraak. Bovendien horen we van militairen dat ze zich buiten de poort volstrekt anders voelen en gedragen. Dat moeten we in de voorstelling zien te krijgen.

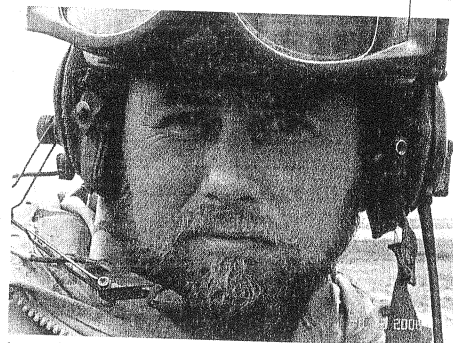
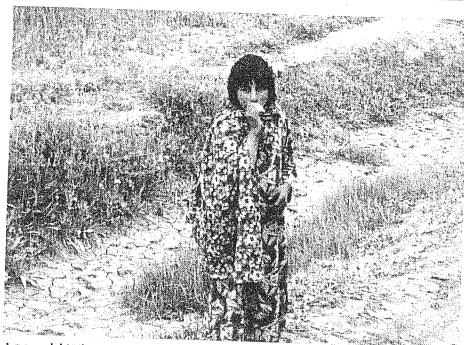
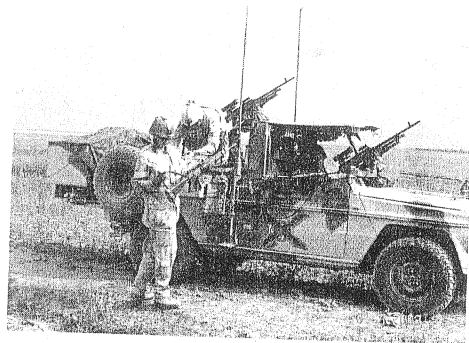
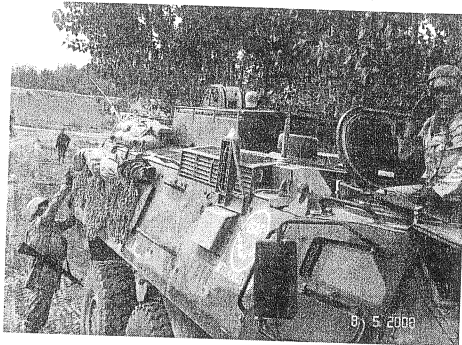
Het leger heeft normaal gesproken wel iets anders aan zijn hoofd dan theatermakers te beveiligen. Maar nu is er opeens een mogelijkheid. Luitenant Gerwin en sergeant Dennis zijn gegrepen door het idee van een voorstelling over de militairen en maken ruimte voor ons. Geert gaat mee in de Buma (Bushmaster) en Leopold zit in de de Patriatank die de staart vormt van de colonne.

Geert in de Bushmaster

Na het schiettuig uitgetest te hebben, rijden we het kamp uit. Door de smerige raampjes van de Buma zie ik de eerste qualamuren van Tarrin Kowt. Iedereen staat op scherp.

Na TK mag ik naar boven. Ik zet mijn helm op, steek mijn hoofd door het linkerachterluik en heb voor het eerst het gevoel dat ik in Afghanistan ben. Het is groen! Ik zie druiven, groene tarwe, opkomende mais. En overal de prachtige roze bloemen van bloeiende papaver.

Ik probeer het gedrag van de mensen te lezen. De kinderen zwaaien, rennen een stukje mee, roepen 'alles goed' en vragen om een pen. We zwaaien terug. Maar er zijn ook kinderen die niet op ons reageren. Meestal staat er dan een vader naast, die onbewogen kijkt. Ik zie meisjes hun handen voor het gezicht slaan. Ik zie een

Beelden uit Tarin Kowt, genomen op de dag dat Geert Lageveen en Leopold Witte 'buiten de poort' gingen aan boord van de Bushmaster en de Patri. Laatste foto: sergeant Dennis.

militairen

meisje van een jaar of drie, dat haar middelvinger opsteekt. Ik zie een jongetje dat een denkbeeldige handgranaat naar ons gooit. Een jongetje richt zelfs zijn katapult.

Van de volwassenen knikt een gedeelte ons hartelijk toe. Anderen kijken stug, of uitgesproken spottend. Vrouwen zie ik alleen maar bedekt, dus wat zij vinden weet ik niet.

We komen aan op onze eindbestemming: een heuvel met een politiepost. Als de omgeving ge-clear is, zet ik mijn eerste stap op Afghaanse bodem.

Ik kijk met Vincent en Alvin uit over de vallei. Hun blik is hard en tegelijk gevoelig. 'Allemaal veranderen we hier,' zegt Alvin. 'Mijn moeder ziet het op de foto's die ik naar huis stuur.' 'Ze zeggen dat je hier tien jaar ouder wordt,' zegt Vincent. Hij wil dat ik zijn leeftijd raad. Ik kijk naar zijn zwarte baard en donkere ogen. Hij ziet er uit als dertig. 'Twintig,' zeg ik. 'Precies,' knikt hij.

Leopold in de Patria

Ik 'stijg in' via de achterkant van het pantservoertuig en sta gebogen in een hol van staal volgepropt met rugzakken, geweren, lunchpakketten, helmen, waterflessen en een warboel aan technische apparatuur. Ik neem plaats. Dan zet het monster zich in beweging en rollen we de poort uit.

Als we na een kwartiertje Tarin Kowt binnenrijden mag ik van boordschutter Dennis bovenluiks.

We rijden door het winkelcentrum. Alles is donker en grauw. De mannen op straat zijn in het zwart of bruin gekleed. Alle gebouwen zijn gemaakt van hetzelfde bruine leem. Wat misschien ooit kleur had, zit nu onder het stof.

Maar als je langer kijkt, zie je meer. Ik ontdek dat de schaarse fietsen versierd zijn met plastic bloemen. Dat de zadels van alle brommertjes bedekt zijn met kleurige wollen dekens.

De mensen onder mij staren me aan. Ik ben geen individu meer, maar onderdeel van een gigantische overdaad aan kracht.

'Ben je bang?' vraagt Dennis. 'Nee. Net zo min als jullie.' Ik weet dat Dennis schuin op zijn stoel zit. Zijn voet tegen het portier, klaar om open te trappen. In zijn linkerhand een Glock 9mm. Het gevaar in TK komt uit de zijstraten. Hier geen borbommen maar zelfmoordterroristen. Ik denk aan Timo Smeehuizen.

Plotseling moet ik onderluiks. Er dreigt gevaar. Ik doe gelijk wat Dennis zegt, maar ben vreemd genoeg niet bang. 'Als het je dag is, is het je dag.' Pas later denk ik aan mijn kinderen en schrik van de 'tunnel' waar ik mij blijkbaar in bevonden heb.

9 mei

Ons log is voor ons een manier om dit hele gebeuren van ons af te schrijven. Tegelijkertijd wordt de lijn van ons theaterstuk steeds duidelijker en schrijven we flarden

van scènes. Gelukkig fantaseert iedereen in Kamp Holland met ons mee. Voortdurend krijgen we te horen dat iets bruikbaar is voor ons stuk.

19 mei

Wij proberen aan thuis te denken, maar dat lukt helemaal niet. Ons hoofd zit propvol met indrukken van hier. Geert lag vannacht wakker en probeerde zich af te leiden door in zijn hoofd door het Vondelpark te fietsen. Het ging honderd meter goed. Toen stak er ineens een peloton militairen over.

11 mei

Dit is onze laatste dag op Kamp Holland. We gaan naar het kamp van de ANA's (Afghan National Army). We schudden handen met tanige, kleine mannen en worden uitgenodigd thee te drinken. Terwijl we een huis binnenlopen, klinkt er plots een enorme BOEM. We maken een spastische beweging. Het zijn onze vrienden van de pantsershoutwiter, die zich eindelijk mogen uitleven. Is dit echt of een oefening? Zijn de jongens van het 45ste bataljon in gevecht?

Even komt het oorlogsgevaar dichtbij. Als je iemand hebt leren kennen die zou kunnen sneuvelen, ben je geen buitenstaander meer. Dan komt iemand melden dat het pantservoertuig slechts aan het oefenen is. We halen opgelucht adem en drinken onze thee op.

12 mei, De tragische heid

We zitten in de Dash die ons weghaalt uit Kamp Holland. Wanneer het vliegtuig zich in beweging zet, zien we uit ons raampje een groep militairen strak in de houding staan. Voor we onze duim op kunnen steken, draaien de mannen zich om, trekken hun broeken naar beneden en laten precies tegelijk hun blote achterste zien.

Onze missie zit erop. Zij moeten nog een paar maanden. Wij hebben twee weken in hun wereld geleefd. We hebben het vaak gehad over het verschil tussen acteurs en militairen. Wanneer een jongen zich aanmeldt voor het leger, levert hij naast zijn burgerkleding een deel van zijn persoonlijkheid in. Hij stapt in zijn uniform en scheert zijn schedel kaal. Hij leert lopen en praten als de groep. Hij leert te denken als de groep. Hij is de groep.

Een acteur die op de toneelschool komt, wordt juist gedwongen zijn persoonlijkheid naar boven te halen. Hij moet ook opnieuw leren lopen en praten, maar de uitkomst is dat hij loopt en praat zoals niemand anders. Hij moet uniek zijn. 'We willen jou zien!' - hoe vaak hebben we het niet gehoord op school.

De militair verschuilt zich achter codes. Hij heeft een eigen taal, die ontdaan is van het persoonlijke. De baas is de Romeo, zijn opvolger de Echo. Personen zijn paxen, de vijand heet OME. Als je op een IED rijdt, ben je WIA (Wounded In Action). Of als je heel veel pech hebt, KIA (Killed In Action).

Zijn manier van praten, lachen, lopen, stompen geeft hem veiligheid. Hij hoeft geen keuzes te maken. Hij hoeft geen mening te hebben. Geen smaak.

Wanneer ze elkaar in burgerkleden zien, zijn ze soms heel verbaasd. 'O, ben jij zo iemand?' Of: 'Je spraken een jongen die zijn maat op straat tegen kwam. Hij herkende hem niet, terwijl hij twee jaar in een groep met hem had samen gewerkt.'

Hij doet het voor zijn maten. De 'band of brothers' waar Shakespeare Henry de Vijfde over spreekt. De enigen die hem begrijpen en met wie hij nu niet meer kan praten, omdat ze in andere treinen zitten op weg naar hun geliefden. Hij is een tragische heid. ■

zijn spieren zich precies wat hij moet doen.

Maar hij vecht nooit.

Hij kan schieten als de beste. Hij kan met sommige wapens een man op anderhalve kilometer afstand uitschakelen. Hij heeft tienduizenden kogels vershoten tijdens oefeningen. Maar nog nooit een in het echt.

Hij verlangt ernaar een keer te doen waar hij goed in is. Hij snakt naar het gevecht. Maar de vijand werkt niet mee. Hij vindt de Taliban een laffe hap. 'Laat ze maar een keer tevoorschijn komen, dan zullen we zien wie het sterkste is.' Maar de Taliban werken niet mee. Ze weigeren zich te laten zien met een kalasjnikov in de aanslag om zich te bevrediging van de Nederlandse militair een kogel door de kop te laten jagen. Ze houden met een handvol mannen op vuile slippers ons complete leger bezig door bommen in te geven.

Wanneer onze militair klaar is met zijn missie en hij in Nederland met zijn uniform aan in de trein zit, wordt hij soms uitgescholden, soms gecompimenteerd. Hij blijft voor iets te staan. Maar hij heeft zelf geen idee waarvoor. Wat interesseert het hem eigenlijk. Hij doet zijn werk niet voor de mensen in de trein. Hij doet het niet voor zijn land, niet voor de koningin en al helemaal niet voor de minister-president.

Hij doet het voor zijn maten. De 'band of brothers' waar Shakespeare Henry de Vijfde over spreekt. De enigen die hem begrijpen en met wie hij nu niet meer kan praten, omdat ze in andere treinen zitten op weg naar hun geliefden. Hij is een tragische heid. ■

Dit is een selectie uit het weblog van Geert Lageveen en Leopold Witte. Zie voor hun volledige verhaal: www.vk.nl/kampholland

'HOE LANGER JE IN KAMP HOLLAND BENT, HOE MEER HET GAAT LIJKEN OP EEN OPENLUCHTGEVANGENIS. JE GAAT VERLANGEN NAAR EEN UITBRAAK.'